Politické a ekonomické vztahy města Chebu a okolní šlechty

PAVEL ŠEBESTA–FRANTIŠEK KUBŮ

Původně slovanské Chebsko bylo v průběhu 12. a 13. stol. úplně kolonizováno a germanizováno. Jeho obyvatelstvo bylo však společensky velmi diferencované a nesourodé, což vyplynulo především z různých kolonizačních proudů. Největší podíl na kolonizaci Chebska měli ministeriálové, pak svobodná šlechta a kláštery Waldsassen a Reichenbach. (Kubů 1981, 181). Jimi kolonizované oblasti se staly základem pozdějšího územního rozpadu historického Chebska. Nejbližší okolí Chebu, vymezené prakticky i dnešní státní hranicí, bylo kolonizováno výhradně ministeriály (Kubů 1981a, mapa 1). Přímo v lůně této vrstvy se zrodilo chebské měšťanstvo, jež způsobilo postupně její zánik.

Na prahu 14. století bylo Chebsko zmítáno vnějšími i vnitřními rozpory. O jeho držbu se přeli panovníci čeští s říšskými a uvnitř hořel zápas chebských ministeriálů s městem Chebem o nadvládu v oblasti. Ministeriálové, sociální vrstva původně nesvobodných úředníků a vojáků, ovládali Chebsko ve štaufském období (1146–1266), a i když se jako homogenní společenská skupina rozpadali, nechtěli se své vlády vzdát. Cheb naopak hospodářsky stále sílil a domáhal se i moci politické. Již v době vlády Přemysla Otakara II. vsadil na českou orientaci a po zastavení Chebska českému králi Janu Lucemburskému v roce 1322 získal rozhodující převahu. Do roku 1358 zbavil postupně bývalé ministeriály jakéhokoliv vlivu a stal se hegemonem chebské oblasti. Odrazem tohoto zápasu jsou první dobývání Bürglasu a dalších 12 hradů v okolí Wundsiedlu a Weisenstadtu, která k roku 1300 uvádí kronika Pankrácc Engelharta (1560, 77).

Původními prameny je však doložen až spor Chebu s pány z Neipergu. Po úkladném zavraždění chebského soudního posla donutili Chebští Konráda z Neipergu k vydání listiny, která Cheb prakticky zbavila dalšího konkurenta. O možném dobývání hradu Neipergu může svědčit spálená vrstva 14. stol. se šípovými hroty ve střední a jižní části hradu, zjištěná výzkumem v letech 1979–1981 (Šebesta 1981). Je pravděpodobné, že při této kampani ohrozili Chebští vojensky i neiperský hrad Elster ve Vogtlandu (Gradl 1882, 93; Alberti 1934, 94–96).

Někdy před r. 1349 byl dobyt a zbořen patrně spojeným vojskem Chebu a krále Karla IV. hrad ministeriálního rodu pánů z Hartenbergu Kynžvart, který ohrožoval a rušil obchodní spojení na východ. Listinou ze 6. ledna 1349 zakazuje Karel IV. jeho znovuvybudování (OA Cheb, fond 1, č. 54).

V průběhu těchto padesáti let (1300–1349) šlo vlastně o postupné vojenské řešení vleklého boje ministeriálů – majitelů hradů – s Chebem. Ve všech známých případech byl úspěšný Cheb a svou snahou umocnil ještě nenásilnými formami získávání opevněných sídel svých protivníků. Některá drobná opevněná sídla v nejbližším okolí, jako Lehenstein (Chlumeček), Dölitz (Dolnice), Reichersdorf (Hradiště), nebo vzdálenější Redwitz skoupilo buď město samo, nebo některý z měšťanů. Tak například zpustlý hrad Liebenstein (Libá) koupil r. 1346 Franz Gösswein

a po opravě jej vyhlásil za otevřený Chebským (OA Cheb, fond 1, listiny z 19. 2. 1346 a 6. 4. 1349).

Celou řadu dalších opevněných sídel zneškodnil Cheb tím, že ovlivnil jejich rozparcelování mezi sedláky po vymření nebo odchodu původních majitelů. Tak se například Oed (Poustka), Markhausen (Pomezná), Zettendorf (Cetnov), Oberndorf (Horní Ves) a další staly neškodnými selskými usedlostmi.

Třetí nenásilný způsob odstraňování možného ohrožení spočíval v získání kontroly nad ministeriálními hrady. Na čele odporu zanikající ministeriální vrstvy proti Chebu stál po zástavě Chebska v roce 1322 rod Nothaftů. Odrazem jeho neúspěšného boje bylo i podřízení nového hradu Nothaftů Thiersteinu nad Ohří chebské kontrole (OA Cheb, fond 1, listina z 20. 3. 1340). Nebo hrad Seeberg (Ostroh), původně zřejmě některého ministeriálního rodu, ležel v těsné blízkosti Chebu a měl pro něj pochopitelný význam. Město jej již někdy kolem české zástavy v roce 1322 získalo, ale definitivně jej ovládalo od 6. ledna 1349, kdy mu Karel IV. povolil dosazovat na něj vlastního purkrabího (OA Cheb, fond 1, listina č. 53). Ani při archeologickém výzkumu v letech 1976–77 nebyly zjištěny žádné stopy dobývání. Při renesanční přestavbě bylo navíc hradní opevnění značně oslabeno

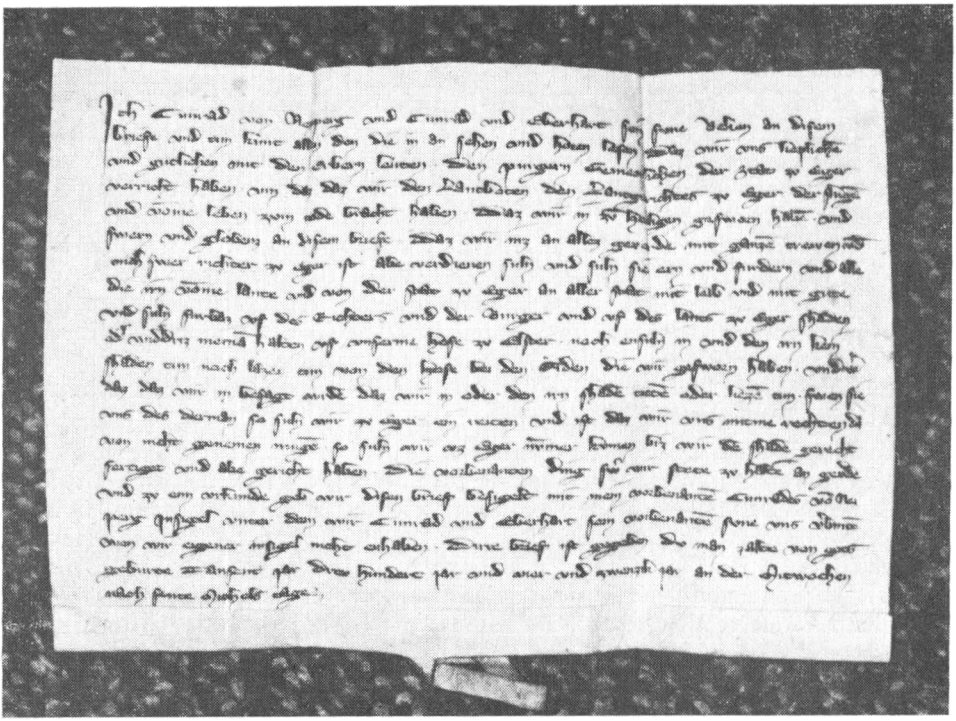

Obr. 1. „URFEHDE" pánů z Neipergu z 3. 10. 1324: Já Konrád z Neipergu a Konrád a Eberhard, jeho synové, vyznáváme tímto listem a na vědomost dáváme všem těm, kteří jej uvidí nebo uslyší čísti, že jsme se v dobrém dohodli s ctihodnými lidmi, měšťany a obyvateli města Chebu v záležitosti posla zemského soudu chebského, jehož jsme zabili a sprovodili ze života, a sice tak, že jsme jim u svatých přísahali, přísaháme a slibujeme tímto listem, že se vzdáme všech sporů a zachováme věrnost jim i soudci chebskému, budeme je ctít a podporovat a za všemi lidmi z města Chebu oudeme všude stát svým tělem i statkem. a na svém dvorci v Elstru nebudeme hostit ani trpět nikoho, kdo škodí soudci a měšťanům a zemi chebské, nikomu nedovolíme takto škodit, zvláště ne z našeho dvorce, při slibu, jímž jsme přísahali. Stalo-li by se, že bychom jmenovaným a jejich lidem přece škodili nebo nechali škodit, budeme muset na vyzvání Chebských vjet do Chebu a po právu se nevrátit z jeho zdí dříve, dokud škodu nenahradíme a nesrovnáme. Výše uvedené věci slibujeme vždy dodržovat. Tuto listinu zpečeťujeme pečetí výše uvedeného Konráda z Neipergu, pod níž se spojují i jeho výše uvedení synové Konrád a Eberhard, kteří vlastní pečeť nemají. Tento list je dán tisícího třístého čtyři a dvacátého léta od Narození Páně, ve středu po dni svatého Michala. – OA Cheb, fond 1, č. 29. Překlad F. Kubů, foto P. Šebesta.

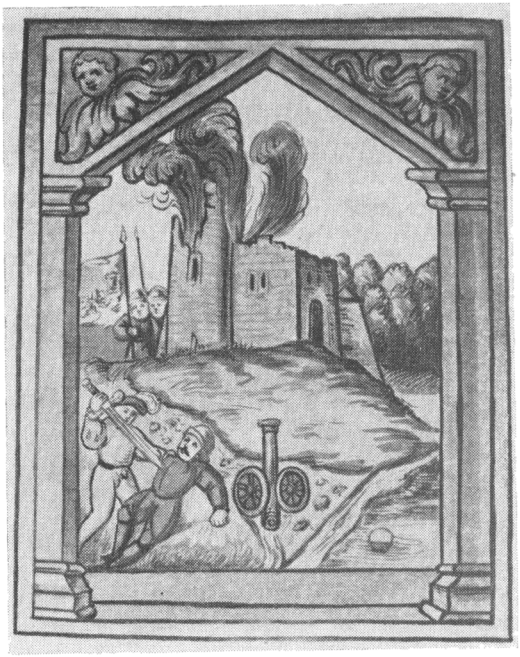

Obr. 2. Dobytí hradu Borschengrünu 10. 8. 1452 v kronice P. Engelharta 1560, 54. Foto P. Šebesta.

tím, že byla zbořena kamená hradba kolem ostrožny, byl zasypán západní příkop a parkán byl zastavěn obytnými budovami (Šebesta 1982).

K likvidaci posledního zbytku ministeriálního odporu použili Chebští opět vojenské moci a v koalici měst a šlechty z Chebska, Loketska a Vogtlandu dobyli na počátku 50. let 14. století trojici hradů Posseck, Neumarkt a Gattendorf. Karel IV. zakázal 16. prosince 1355 jejich obnovu (OA Cheb, fond 1, č. 78).

Do rozhodnutí zápasu s ministerialitou tak Cheb různými způsoby „odňal" svým soupeřům přes třicet opevněných sídel. Ovládnutí tolika hradů jistě nemalou měrou přispělo k definitivní porážce ministeriality.

Cheb však dobývá hrady i po roce 1358 a smysl těchto tažení se posunuje. V průběhu druhé poloviny 14. století se na Chebsku konstituoval chebský městský stát, v podmínkách českého království ojedinělý politický útvar, ovládaný monopolně městem Chebem. To v sobě koncentrovalo veškerou moc v oblasti a drobná šlechta, vzniklá na troskách ministeriality infůzí přišlých rodů, byla degradována na bezmocně přihlížející vrstvu. Řada šlechticů se proti tomuto stavu bouřila, a to je podtext některých hradních akcí chebského vojska v následující době.

Na jaře roku 1412 se Chebští stali hybnou silou Jednoty knížat a měst, jejímiž členy byli král Václav IV. a řada předních říšských feudálů a měst (OA Cheb, fond 1, listina ze 13. 4. 1412), která měla likvidovat „loupežné hrady" na pomezí Čech a říše. Dobytí hradu Neuhausu nad Ohří, z něhož si Chebští přinesli proslulé „zlaté slunce", nebylo jen trestní akcí proti loupežím rodu Forsterů, ale hlavně již odrazem zápasu města Chebu s purkrabími norimberskými o historické Chebsko (Engelhart 1560, Kürschner 1868, Riedl 1912 aj.). V létě téhož roku dobyla Jednota knížat a měst hrad v Kraslicích. Chebští opět hráli hlavní roli a není náhodou, že poražení majitelé hradu, páni z Reitenbachu, byli původně chebskými ministeriály (Engelhart 1560, 41; OA Cheb, fond 1, listiny ze 6. 9. 1412 a 18. 5. 1413). Proti konsolidované vojenské i hospodářské moci Chebu neměl žádný šlechtic chebského regionu šanci a každé obležení nutně skončilo pro dobyvatele úspěš-

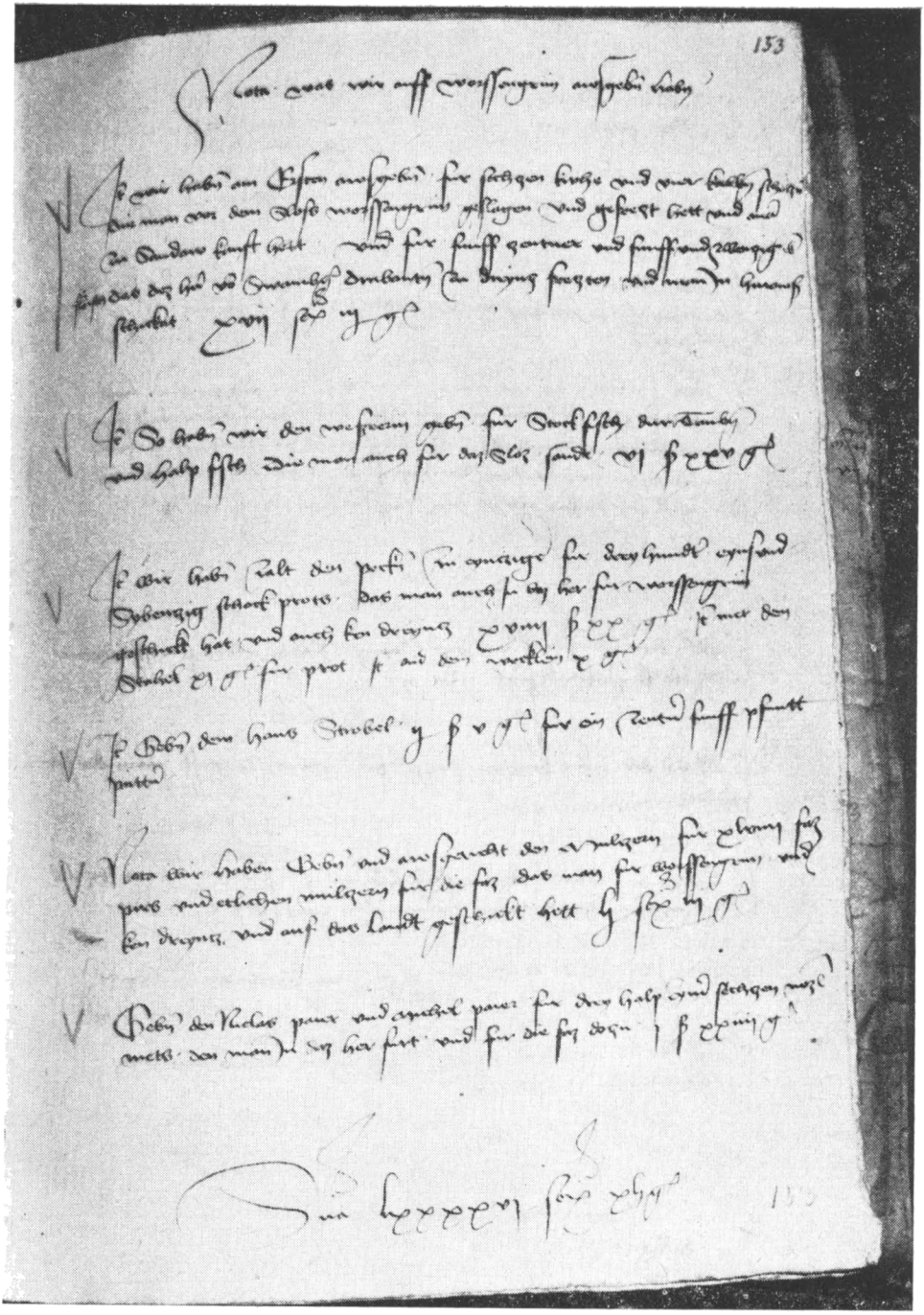

Obr. 3. Zápis o výdajích na taženi proti Borschengrünu v Knize výdajů k roku 1452. OA Cheb, fond 1, Ausgabsbuch 153 ff. Foto P. Šebesta,

ně. Smysl chebských tažení se také posunuje ze sféry politické do sféry hospodářské. Moc Chebu byla natolik pevná, že ji žádný šlechtic oblasti nemohl ohrozit a město si mohlo dokonce dovolit označovat jeho vzdor za kriminální činnost a věřme, že způsob tohoto vzdoru se jí jistě podobal. Také hospodářský význam hradních výprav stále stoupal. Cheb i celý městský stát spočíval na obchodu a řemeslech a tu se likvidace konkurence v hospodářském zázemí, která navíc ohrožovala obchodní spojení, stávala nezbytností. A opět Chebští doplňovali vojenské řešení způsoby nenásilnými. Opevněná sídla, která by je mohla ohrozit, buď kupují, jako Kinsberg roku 1401, nebo politickými prostředky ovládají. Tak dosáhli od Václava IV.

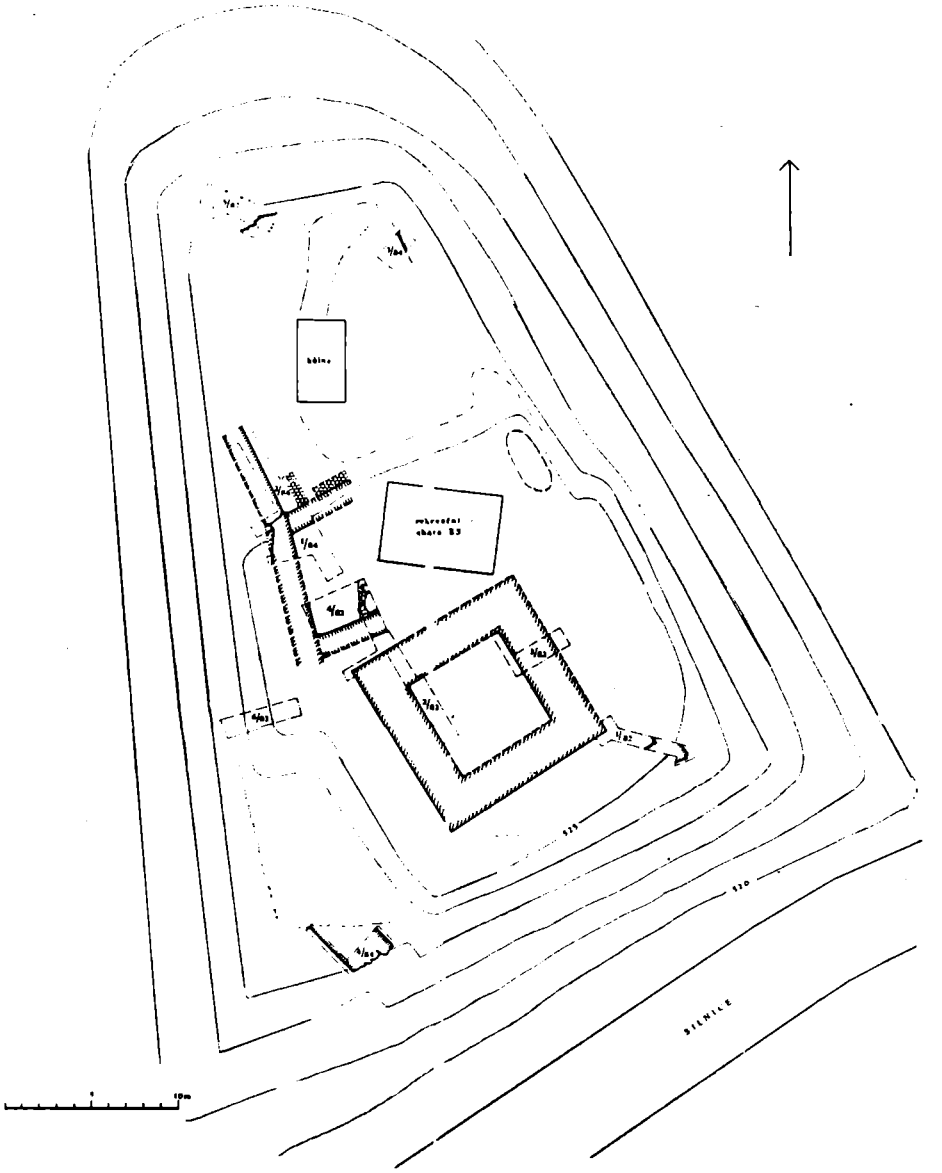

Obr. 4. Hrad Borschengrün, stav výzkumu v r. 1984. Kreslil P. Šebesta.

v roce 1395 zrušení mostního spojení mezi chebskou falcí a Václavovým hradem na protějším břehu Ohře, čímž zaniklo nebezpečí nekontrolovaného pohybu mezi cizorodými tělesy uvnitř městského organismu. Definitivní vítězství nad královským hradním purkrabím znamená rok 1429, kdy po dlouhém úsilí získalo město Cheb úřad zemského správce a s ním i chebský hrad. Byl to úspěch chebské diplomacie a císař Zikmund tímto aktem nevědomky korunoval etapu vrcholného rozvoje chebského městského státu (Sturm 1960, 155).

I v obtížných podmínkách husitských válek Cheb díky pružným postojům a politické obratnosti svých vládců nic neztratil ze svého dynamického růstu a spíše mocensky vyrostl. Jeho vzrostlé sebevědomí se v podmínkách pohusitského chaosu v celé střední Evropě projevilo i při dobývání dvou hradů kolem poloviny 15. století. Již v roce 1412 bylo sice zničení hradů Neuhaus a Graslitz také rukavicí hozenou velkým říšským feudálům (zde purkrabím norimberským z rodu Hohenzollernů), ale tehdy se Chebští ještě zaštítili jednotou proti lapkům, v níž s nimi alespoň formálně válčili český král Václav IV. a řada německých knížat. V roce 1452 se Cheb již odvážil začít sám válku s mocným Jindřichem z Plavna a energickým zničením jeho hradu Borschengrünu ji rozhodl ve svůj prospěch. Dobytí tohoto hradu je nejznámější a nejlépe dokumentovanou akcí svého druhu v dějinách Chebska. Jedná se o ústřední epizodu z války Chebu s Jindřichem z Plavna, největší války, kterou Cheb samostatně kdy vedl. Kromě kronikářských zpráv (Engelhart 1560) je dobývání dokumentováno v Knize výdajů města Chebu (OA Cheb, fond 1, Ausgabsbuch 1452) a celou řadou originálních listů (Gradl 1884, 259–276; týž 1881, 198–214). Likvidace ani ne osmdesát let starého hradu, postaveného

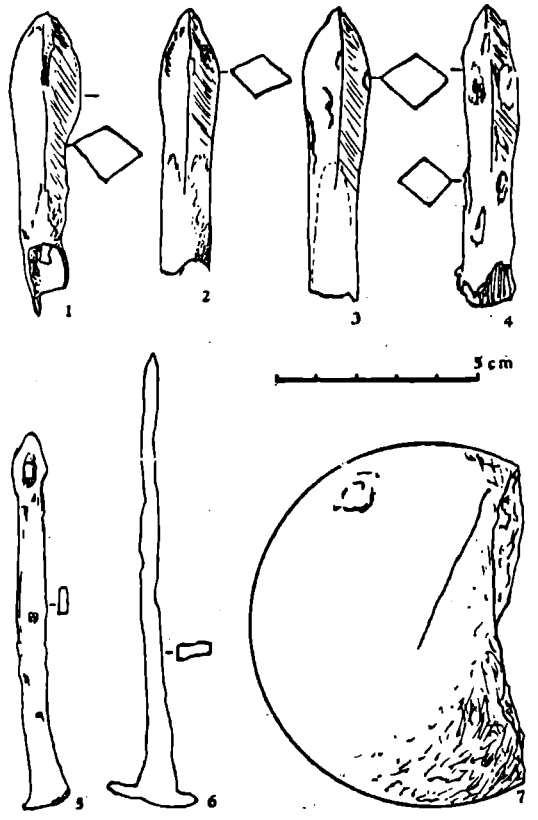

Obr. 5. Hrad Borschengrün, nálezy z parkánu (sonda 1/82). Kreslil P. Šebesta.

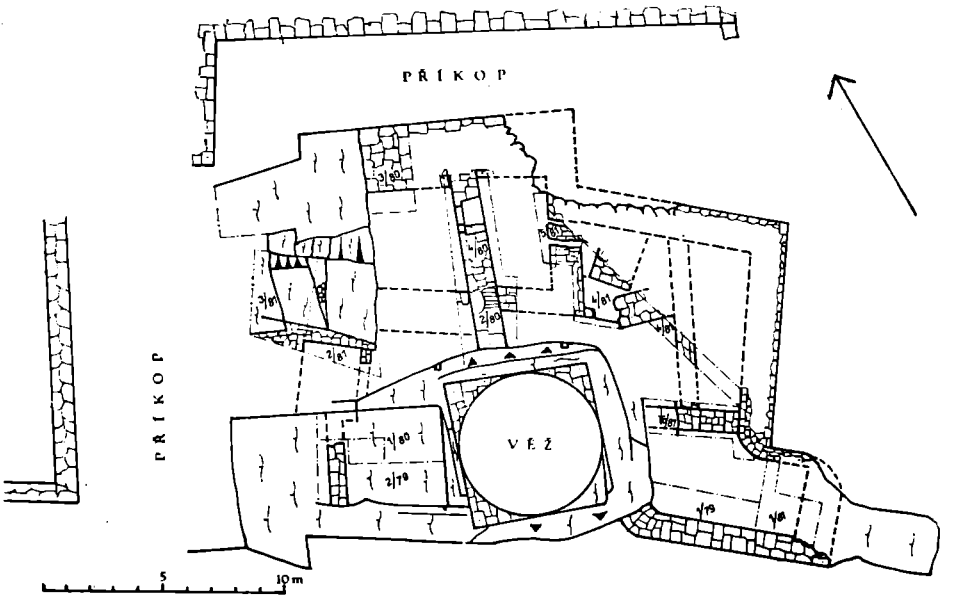

Obr. 6. Hrad Neiperg, stav výzkumu v r. 1981. Měřil a kreslil P. Šebesta.

Boršem z Rýzenburku po roce 1373, byla provedena velmi důkladně. Po týdenním obléhání (3.–10. srpna 1452), při kterém chebští vojáci spotřebovali 16 krav, 4 ovce, 525 liber dalšího masa, množství ryb různého druhu, za 371 kop a 21 grošů chleba, 105 liber másla, 49 sudů piva, 3 kotouče soli, přes 3 bečky medoviny, byl hrad vypleněn a zbořen. 26 tesařů a zedníků jej bořilo a co nebylo zbořeno, prachem roztrháno a zničeno (Sedláček 1937, 65).

Výzkum v letech 1982 a 1984 se zaměřil na zjištění stavební podoby a získání datovaného materiálu. Vedle částečně patrných základů čtvercové věže 10×10 m byl zjištěn 2m široký parkán a negativ hradební zdi, tlusté 160 cm. Na původní podlaze parkánu (Sonda 1/82) byly nalezeny 4 šípové hroty a kamenná uštípnutá koule o průměru 90 mm a kaluž dehtu. Severně od věže byl odkryt objekt se zřícenou cihlovou klenbou, na spodní straně očazenou. Západní obvodová zeď tohoto objektu se sesunula o 150 cm po svahu, přičemž na vnitřním licování zůstala omít-

Obr. 7. Hrad Neiperg. Mince ze sondy 4/81, hl. 110 cm: 1. Saský „Löwenpfennig" turfiřta Arnošta a vévody Albrechta 1482–1485. 2. Míšeňský groš Ferdinanda II. Dobromyslného 1428–1464.

Obr. 8. Dobytí hradu Liebensteinu v r. 1509 z Engelhartovy kroniky 1560, 70. Foto P. Šebesta.

ka s šablonovou malbou červených pětilistých růží a zlatých lilií. Severně od této kamenné budovy dlouhé 8,5 m byla odkryta dlažba z cihlových dlaždic. Stopy dobývání jsou tu markantní.

Ještě téhož roku vyplenili Jindřichovi z Plavna chebští žoldnéři i městečko Bochov (Gradl 1884, 267) a totéž, i když v menších rozměrech, zopakovali v roce 1477 proti Hynku Pluhovi z Rabštejna a jeho městečku Neustadt an der Waldnaab (Gradl 1884, 313–340).

Při výzkumu hradu Neipergu (Šebesta 1981) byla zjištěna ještě jedna vrstva, nesoucí znaky katastrofy. Kromě stop požáru obsahovala na třicet šípových hrotů a hliněných kulek. Její bližší datování umožnilo šest roztroušených mincí z rozmezí let 1443–1482/5 (Šebesta 1983). V 80. letech 15. století se rozhořel boj mezi Chebem a chebskou šlechtou, která odmítla platit zemskou daň zvanou Klosteuer. V řadách odbojné šlechty byl i Veit Zedtwitz z Neipergu a je tudíž pravděpodobné, že jeho hrad se stal obětí vojenské akce, která měla urychlit ukončení sporu, k němuž došlo na počátku roku 1483 (Alberti 1934, 191 n.).

Historicky je lépe dokumentován průběh a ukončení dlouholetého sporu města se šlechticem Jorgem Zedtwitzem z Liebensteinu, který byl zvláštní směsicí lapky a obhájce odumírajících šlechtických práv v chebské oblasti. Po počátečním váhání byl v roce 1509 hrad Liebenstein dobyt a jeho posádka zajata. Jen pan Jorg se svým kumpánem Enderleinem z Bachu unikli tak, že přeplavali Zelený rybník pod hradem (Siegl 1916). Tento rok 1509 je také posledním známým dobýváním opevněného sídla městem Chebem. Od té doby se vývoj ubíral spíše proti zájmům malého městského státu a centralizační snahy Habsburgů potom učinily jeho mocenských náběhům definitivní konec.

Odkoupení někdejšího ministeriálního sídla Vokova městem a jeho okamžitá likvidace a změna v pastvinu v roce 1666 je poslední jiskřičkou hasnoucí slávy

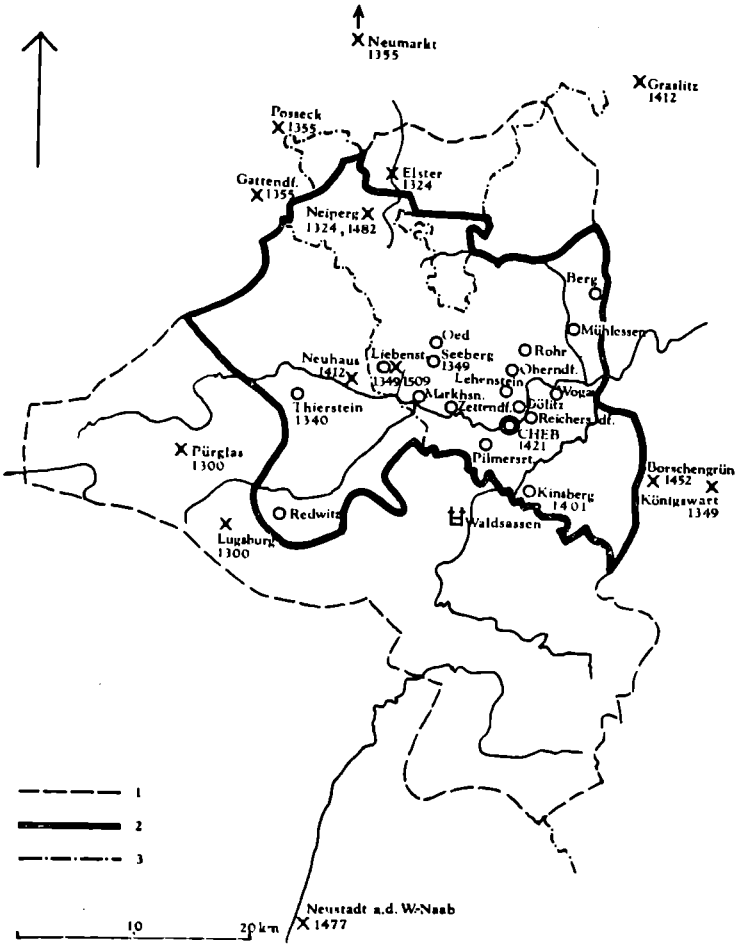

Obr. 9. Hrady ovládnuté Chebem ve 14.–16. století

Datum	X = hrady dobyté vojensky	O = hrady získané diplomatickou cestou
Kol. 1300	Bürglas a 12 dalších hradů okolo Wunsiedlu a Weisenstadtu	1. polovina 14. století: Redwitz, Lehenstein (Chlumeček), Dölitz (Dolniec), Reichersdorf (Hradiště), Unter Pilmersreuth (Dolní Pelhřimov), Wogau (Vokov), Oed (Poustka), Markhausen (Pomezná), Zettendorf (Cetnov), Oberndorf (Horní Ves), Rohr (Nový Drahov), Mühlessen (Milhostov), Berg (Horka)
1324	Neiperg a Elster	
1340		Thierstein
Před 1349	Königswart (Kynžvart)	
1349		Seeberg (Ostroh) a Liebenstein (Libá)
Před 1355	Posseck, Neumarkt a Gattendorf	
1395		zrušen most mezi hrady v Chebu
1401		Kinsberg (Starý Hroznatov)
1412	Neuhaus a Graslitz (Kraslice)	
1429		Chebský hrad
1452	Borschengrün (Úbočí) a Bochov	
1477	Neustadt an der Waldnaab	
1483	Neiperg	
1509	Liebenstein (Libá)	

1 – Hranice Chebska v době Štaufů; 2 – Hranice Chebska v r. 1358; 3 – Dnešní státní hranice ČSSR.

expanzívní chebské politiky, která se nezastavila před sebemocnějším protivníkem a ušetřila snad jen majetek církve.

Chebský městský stát představoval svou progresívní orientací na obchodní a řemeslné podnikání cizí element ve feudálním prostředí. Jelikož hrad představoval vedle města hlavní strategické a hospodářské centrum feudálního světa, nemůže nás překvapit úsilí Chebu o likvidaci vnitřní i vnější konkurence. V podmínkách středověkých Čech však představovalo ojedinělou kuriozitu.

Literatura:

Alberti, K. 1934: Beiträge zur Geschichte der Stadt Asch und des Ascher Bezirkes I. Aš.
Engelhart, P. 1560: Chronik der Stadt Eger. Cheb.
Gradl, H. 1881: Eger und Heinrich von Plauen. In: MVDGB 1881, 198–214.
– 1882: Materialien zur Geschichte des Ascher Gebietes. In: MVDGB 1882.
– 1884: Die Chroniken der Stadt Eger. Praha.
– 1893: Geschichte des Egerlandes. Praha.
Kubů, F. 1981: Ministerialita a Chebsko v období štaufské vlády. In ČsČH XXIX, 389–416.
– 1981a: Podíl štaufské ministeriality na osídlení Chebska ve 12.–13. století. In: Minulostí západočeského kraje XVII, 169–183.
Kürschner, F. 1868: Die Fehde der Forster von Neuhaus und Selb mit der Stadt Eger. In: Anzeiger f. Kunde der deutschen Vorzeit, Nr. 6, Nürnberg.
Riedel, J. 1912: Gedenkschrift zur 500 jährigen Jubelfeier des Fahnenschwingens der Egerer Fleischerzunft am 11. August 1912. Cheb.
Sedláček, A. 1937: Hrady, zámky a tvrze království českého, XIII.
Siegl, K. 1916: Die Fehde Egers mit Ritter Jorg von Zedwitz auf Liebenstein. Praha.
Sturm, H. 1960: Eger – Geschichte einer Reichsstadt. Geislingen.
Šebesta, P. 1981: Výzkum hradů vnitřního Chebska. In AH 6, 79–88.
– 1982: Stavební vývoj hradu Seebergu. In: Zprávy Chebského muzea a Okresního archívu 1/1982, 47–50.
– 1983: Mince z hradu Neipergu. In: NL XXXVIII, 19n.

„URFEHDE“ pánů z Neipergu z 3. 10. 1324:

Ich Cunrad von Neyperg und Cunrad und Eberhart, sein sune, Beken an disem briefe und tun Kunt allen den, di in ansehen und horen lesen, daz wir uns lieplichen und gütlichen mit den Erbern leuten, den purgern Gemeinlichen der stat zu E g e r, verricht haben, um das, daz wir den Lantboten des Lantgerichtes zu Eger derslugen und vome leben zum tode bracht haben, daz wir in zum heiligen gesworn haben, und swern und globenz an disem briefe, daz wir inz an alles geverde mit ganzen trewen und auch, swer richter zu Eger ist, abe verdienen suln, und suln sie ern und furdern und alle die irn vome lante und von der stat zu Eger an aller stat mit leib und mit gute und suln fürbaz uf des richters und der Burger und uf des lantes zu Eger schaden oder widdriz niemand haben uf unserme hofe zu Elster, noch ensuln in und den irn kein schaden tun noch lazen tun von dem hofe bei den eiden, die wir gesworn haben, und were daz, daz wir in besagt würden, daz wir in oder den irn schaden teten oder liezen tun, swen si uns des derman, so suln wir zu Eger einreiten, und ist, daz wir uns mitme rechten davon nicht genomen mugen, so suln wir uz Eger nymer kommen, biz wir den schaden gerechtfertigt und abe gericht haben. Die vorbenanten ding sweren wir stete zu halten an geverde, und zu eim urkunde geben wir diesen brief, besiegelt mit mein, vorbenanten Cunrades von Neyperg insiegel, unter dem wir, Cunrad und Eberhart, sein vorbenanten sune, uns verbinten, wen wir eigener insigel nicht enhaben. Diser brief ist gegeben, do man zalte von gots geburte Tausent jar drey hundert jar und vier und zwenzik jar, an der Mitwochen nach sente Michels tage.

Zusammenfassung

Die politischen und ökonomischen Beziehungen zwischen der Stadt Cheb (Eger) und dem Adel der Umgebung

Eine der bemerkenswerten Erscheinungen der Geschichte des Egerlandes im 14. und 15. Jahrhundert ist die ungewöhnlich hohe Zahl der militärischen Aktionen der Stadt Cheb gegen die befestigten Sitze der nahen und weiteren Umgebung. Diese Aktionen spiegeln in dramatischer Verkürzung die innere Dynamik der Stadt wider und sind der Ausdruck ihrer Bemühungen, das ganze Gebiet zu beherrschen und es den politischen und ökonomischen Interessen des Patriziats von Cheb unterzuordnen.

Bis zum Jahr 1358 verläuft dort der Kampf der ehemals hohenstaufischen Ministerialität mit Cheb um die politische Priorität und die ersten bekannten Eroberungen von Burgen durch Cheb (1300 Bürglas, 1324 Neiperg, vor 1349 Königswart usw.) gehören in diesen Zusammenhang. Die Bürger von Cheb griffen auch zu gewaltlosen Methoden und beherrschten manche Sitze der Ministerialen durch Ankauf, gewannen über andere die Aufsicht oder machten sie durch Aufteilung unter die Bauern unschädlich. Bis zum Jahr 1358 nahm Cheb den Ministerialen mit verschiedenen Methoden mehr als 30 befestigte Sitze weg und entschied den Kampf zugunsten der Stadt.

Nach dem Jahr 1358 konstituierte sich in der Gegend ein Stadtstaat, in dessen Rahmen die Stadt Cheb eine souveräne Stellung gewann. Die folgenden Eroberungen von Burgen durch Cheb hatten bereits eine andere Bedeutung. Es handelte sich nämlich um die Liquidierung der inneren Adelsopposition (1412 Kraslice, 1509 Liebenstein) oder den Widerschein der politischen Ambitionen der Stadt im Kampf mit den Feudalherren der Umgebung (1452 Borschengrün, 1477 Neustadt), jedenfalls aber um den Schutz der ökonomischen Interessen der Stadt. Der Stadtstaat beruhte nämlich auf Handel und Gewerbe, und die Liquidierung der wirtschaftlichen Konkurrenten, welche die befestigten Sitze des örtlichen und nahen Adels der Umgebung vorstellten, erwies sich als unumgänglich. Die Bürger von Cheb unterstellten diese befestigten Adelssitze mit Gewalt und Diplomatie ihrer Macht bis zum Beginn des 16. Jahrhunderts, als ihre Machtgelüste im Zuge der Zentralisierungsbestrebungen der Habsburger zusammenzubrechen begannen.

Die gewaltsamen Aktionen der Stadt Cheb gegen die Burgen belegt deren archäologische Erforschung im Rahmen einer beträchtlichen Spannweite, die von der Bestätigung der Eroberung eines Objekts (Borschengrün) bis zur Ergänzung historisch bekannter Tatsachen durch neue Daten (Eroberung von Neiperg am Beginn der achtzigen Jahre des 15. Jahrhunderts) reicht.

Abbildungen:

1. „Urfehde" der Herren von Neiperg vom 3. 10. 1324. Kreisarchiv Cheb, Fond 1, Nr. 29. Foto P. Šebesta.
2. Eroberung der Burg Borschengrün am 10. 8. 1452 in der Chronik des P. Engelhardt 1560, 54. Foto P. Šebesta.
3. Aufzeichnung über die Auslagen des Feldzugs gegen Borschengrün im Buch der Ausgaben zum Jahr 1452. Kreisarchiv Cheb, Fond 1, Ausgabsbuch 153 ff. Foto P. Šebesta.
4. Burg Borschengrün, Forschungsstand im Jahr 1984. Zeichnung von P. Šebesta.
5. Burg Borschengrün, Funde aus dem Burggraben (Sonde 1/82). Zeichnung von P. Šebesta.
6. Burg Neiperg, Forschungsstand im Jahr 1981. Gemessen und gezeichnet von P. Šebesta.
7. Burg Neiperg. Münze aus der Sonde 4/81, Tiefe 110 cm: Sächsischer „Löwenpfennig" des Kurfürsten Ernst und Herzogs Albrecht 1482–1485. 2. Meißener Groschen Ferdinands II. des Gütigen 1428–1464.
8. Eroberung der Burg Liebenstein im J. 1509 in der Chronik des P. Engelhart 1560, 70. Foto P. Šebesta.

Abb. 9. Von der Stadt Cheb (Eger) im 14.–16. Jahrhundert beherrschte Burgen

Datum	× = militärisch eroberte Burgen	○ = auf diplomatischen Weg gewonnene Burgen
Um 1300	Bürglas und 12 weitere Burgen um Wunsiedl und Weisenstadt	1. Hälfte des 14. Jahrhunderts: Redwitz, Lehenstein (Chlumeček), Dölitz (Dolnice), Reichersdorf (Hradiště), Unter Pilmersreuth (Dolní Pelhřimov), Wogau (Vokov), Oed (Poustka), Markhausen (Pomezná), Zettendorf (Cetnov), Oberndorf (Horní Ves), Rohr (Nový Drahov), Mühlessen (Milhostov), Berg (Horka)
1324	Neiperg und Elster	
1340		Thierstein
Vor 1349	Königswart (Kynžvart)	
1349		Seeberg (Ostroh) und Liebenstein (Libá)
Vor 1355	Posseck, Neumarkt und Gattendorf	
1395		Brücke zwischen den Burgen in Cheb abgerissen
1401		Kinsberg (Starý Hroznatov)
1412	Neuhaus und Graslitz (Kraslice)	
1429		Burg Cheb
1452	Borschengrün (Úbočí) und Bochov	
1477	Neustadt an der Waldnaab	
1483	Neiperg	
1509	Liebenstein (Libá)	

1 – Grenze des Egerlandes in der Hohenstauferzeit; 2 – Grenze des Egerlandes im Jahre 1358; 3 – Heutige Staatsgrenze der ČSSR.